

DOI 10.58423/2786-6742/2023-4-29-36

УДК 336.67

Олександр АТАМАС

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку, оподаткування та управління
фінансово-економічною безпекою,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет,
м. Дніпро, Україна

ORCID ID: 0000-0002-7511-8586

Scopus Author ID: 57218367071

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМАТИКА, РЕКОМЕНДАЦІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ

***Анотація.** У матеріалах наукового дослідження представлена інформація щодо аналізу рівня інвестиційної привабливості регіонів України з врахуванням сучасної складної економічної ситуації та воєнних дій на території держави. Представлена інформація щодо обсягу капітальних інвестиційних вкладень у розрізі регіонів України за період останніх 10 років. Виявлено суттєві диспропорційні коливання у обсягах вкладення інвестиційного капіталу протягом певного періоду часу у різноманітних регіонах держави. Визначено, що існують суттєві проблемні аспекти у розподілі частини внутрішнього та зовнішнього інвестиційного капіталу в зв'язку із диспропорційністю регіонального розвитку держави та глобалізаційних зрушень. Основними методами дослідження, застосованими у дослідженні стали загальноекономічні та спеціальні наукові методи, зокрема абстрактний метод, аналіз та синтез, а також статистичний метод. У статті визначено стратегічно важливу роль та прогресивність інноваційного забезпечення становлення та розвитку інвестиційної привабливості регіонів держави в контексті трансформаційних зрушень та економічних коливань. У матеріалах наукового дослідження детально означено комплекс відповідних заходів у напрямку залучення інвестиційного капіталу та підвищення рівня інвестиційної привабливості регіонів України, визначено ключові проблеми ефективного інвестиційного розвитку регіонів України в довгостроковій перспективі, а саме: розробка інвестиційних паспортів та їх розміщення на сайтах громад; розробка громадами схем просторового планування власної території; розробка регіональних програм розвитку інвестиційної діяльності із залученням бізнесу та громадськості; співпраця з міжнародними організаціями, які займаються супроводом процесів залучення інвестицій; розробка регіональних інвестиційних програм формування та виконання регіональних бюджетів розвитку; державна підтримка інфраструктури: розвиток логістичної інфраструктури, фінансування інвестицій та інновацій за кошти державного бюджету та інше.*

***Ключові слова:** інвестиційна привабливість, регіон, держава, стратегія, капітал, диференціація, інновація.*

JEL Classification: R15, R51, C51

***Absztrakt.** A tudományos kutatás Ukrajna régióinak befektetési vonzatának elemzéséről adnak tájékoztatást, figyelembe véve a jelenlegi összetett gazdasági helyzetet és az állam területén folyó katonai műveleteket. Bemutatjuk a tőkebefektetések volumenét Ukrajna régióiban az elmúlt 10 évre visszamenően. Az ország különböző régióiban jelentős aránytalan ingadozások alakultak ki a befektetések területén. Megállapítást nyert, hogy az állam területi fejlődésének aránytalansága és a globalizációs elmozdulások kapcsán a belső és külső befektetések egy részének elosztásában jelentős*

aránytalanok alakultak ki. A kutatás során alkalmazott főbb kutatási módszerek általános közgazdasági és speciális tudományterületi módszerek voltak, ezen belül az absztrahálás módszere, az elemzés és szintézis, valamint a statisztikai módszer. A cikk meghatározza az ország régióinak befektetési vonzatának alakulását és növekedését szolgáló innovatív támogatási stratégia szerepét és progresszivitását a gazdasági fejlődés kapcsolatrendszerében. A cikk anyagában részletesen meghatározásra kerültek az ukrajnai régiók befektetési vonzerejének növelését szolgáló intézkedések, Ukrajna régióinak beruházásfejlesztési problémáinak megoldását célzó intézkedések: befektetési tervek (anyagok) kidolgozása és közösségi weboldalakon való elhelyezése; a közösségek saját területük területrendezési terveinek kidolgozása; a befektetési tevékenység fejlesztését szolgáló regionális programok kidolgozása a vállalkozások és a lakosság bevonásával; nemzetközi szervezetekkel való együttműködés a befektetések aktivizálásához; regionális beruházási programok kidolgozása, területfejlesztési költségvetések kialakítása és végrehajtása; állami infrastruktúra támogatása (logisztikai infrastruktúra fejlesztése, beruházások, innovációk finanszírozása állami költségvetésből stb.).

Kulcsszavak: befektetési vonzat, régió, állam, stratégia, tőke, differenciálás, innováció.

Abstract. The materials of the scientific research present information on the analysis of the level of investment attractiveness of the regions of Ukraine, taking into account the current complex economic situation and military actions on the territory of the state. Information on the volume of capital investments by region of Ukraine for the period of the last 10 years is presented. Significant disproportional fluctuations in the amount of investment capital during a certain period of time in various regions of the state were revealed. It was determined that there are significant problematic aspects in the distribution of part of the internal and external investment capital in connection with the disproportional development of the state and globalization shifts.

The main research methods used in the research were general economic and special scientific methods, including the abstract method, analysis and synthesis, as well as the statistical method.

In addition, the article defines the strategically important role and progressiveness of innovative support for the formation and development of the investment attractiveness of the regions of the state in the context of transformational shifts and economic fluctuations.

In the materials of the scientific research, a complex of appropriate measures in the direction of attracting investment capital and increasing the level of investment attractiveness of the regions of Ukraine is defined in detail, the key problems of effective investment development of the regions of Ukraine in the long term are identified, namely: development of investment passports and their placement on community websites; development by communities of spatial planning schemes of their own territory; development of regional programs for the development of investment activity with the involvement of business and the public; cooperation with international organizations involved in supporting investment attraction processes; development of regional investment programs, formation and implementation of regional development budgets; state infrastructure support: development of logistics infrastructure, financing of investments and innovations from the state budget, etc.

Keywords: investment attractiveness, region, state, strategy, capital, differentiation, innovation.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день питання вивчення умов підвищення рівня інвестиційної привабливості економіки держави, ефективного використання інвестиційного капіталу держави, поглиблення євроінтеграційних інвестиційних зв'язків на макроекономічному рівні є актуальним. Постає питання формування інвестиційної привабливості регіонів держави, залучення додаткових інвестиційних коштів на всіх рівнях прийняття інвестиційних управлінських рішень з метою підвищення рейтингових позицій національної економіки,

формування пріоритетів її сталого економічного розвитку та прогресу. Не зважаючи на велику кількість наукових досліджень та напрацювань вчених-дослідників у означеному напрямі, - дане питання досі є актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Впродовж останніх років питання дослідження рівня інвестиційної привабливості регіонів держави набуло актуальності в роботах як вітчизняних, так і закордонних вчених, зокрема: Бахур Н.В. [1], Головатюк В.М. [2], Данилишин Б.М. [3], Двігун О.А. [4], Шевченко О.В. [5], Жаліло Я.А. [5] та багатьох інших.

Наприклад, у наукових дослідженнях Бахур Н.В. наголошено на необхідності трансформаційних перетворень в економіці, проте головну увагу приділено загальній ролі інвестиційного капіталу в розвитку та прогресивному становленні економіки держави, не наголошуючи на необхідності дослідження рівня інвестиційної привабливості регіонів [1].

Савелко С.О. наголошує на необхідності формування державної політики інвестиційного розвитку регіонів, не враховуючи при цього роль потенційних закордонних інвесторів та місце держави на світовій арені крізь призму міжнародних рейтингових оцінок [9].

Данилишин Б.М. аналізує спектр інвестиційної привабливості регіонів з урахуванням вітчизняного досвіду науковців, не оцінюючи моделі міжнародних агентств та інституцій щодо оцінки та забезпечення високого рівня інвестиційної привабливості регіонів країни в умовах глобалізаційних зрушень [3].

Однак, дослідження в контексті проблематики забезпечення високого рівня інвестиційної привабливості регіонів України досі залишається актуальним та потребує моніторингу і глибокого аналізу перспектив стратегічного розвитку.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Основною метою наукової статті є дослідження рівня інвестиційної привабливості регіонів України та пошук шляхів формування чітких практичних рекомендацій щодо вирішення нагальних проблем у даному напрямку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Від ефективності діяльності регіонів держави та рівня їх інвестиційної привабливості залежить прогресивний розвиток, трансформаційні зміни та інноваційність національної економіки в цілому. В контексті цього, вирішення проблемних аспектів забезпечення сприятливих умов для формування високого рівня інвестиційної привабливості регіонів держави є пріоритетним в умовах сучасних глобалізаційних зрушень економіки. Рейтингова оцінка економіки держав світу, що набуває стрімкою популярності серед вітчизняних та закордонних інвесторів, створює нагальну потребу вирішення питання залучення додаткового капіталу, реалізації довгострокових інвестиційних проєктів, стратегічного прогресивного розвитку держави.

Обсяг капітальних інвестицій в економіку України у період з 2010 по 2022 роки представлено на рис. 1.

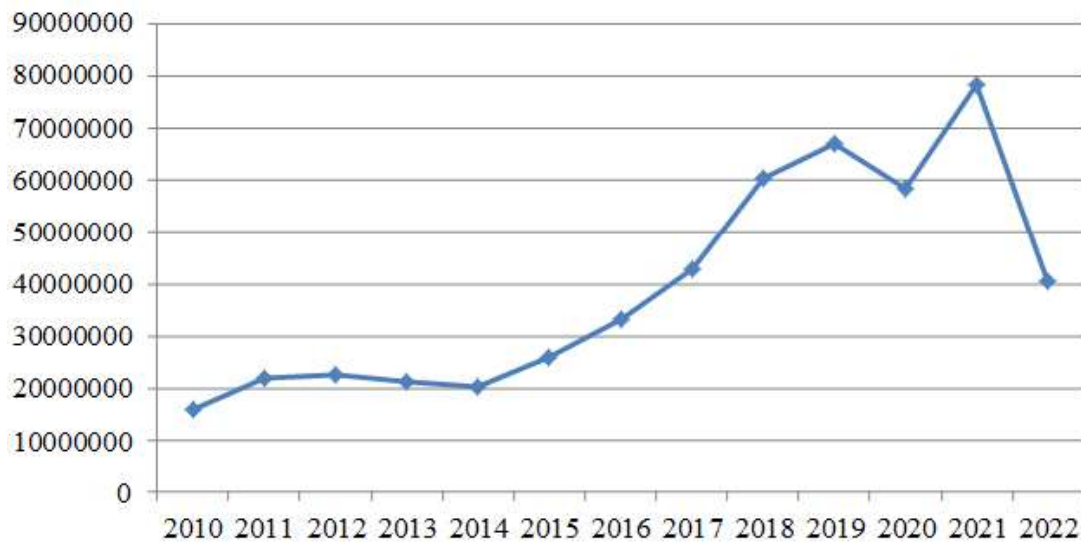

Рис. 1. Обсяг капітальних інвестицій в економіку України у період 2010 – 2022 рр., млн. грн.

** Інформацію представлено не враховуючи тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій.*

** проаналізовано та ілюстровано автором на підставі [6, 10]*

Аналізуючи наведені на рис. 1 дані констатуємо, що обсяг капітальних інвестицій в економіку України мав позитивну тенденцію та постійно збільшувався у період з 2010 по 2020 роки.

Однак, у 2022 р. обсяг капітальних інвестицій в економіку України знизився у порівнянні із 2021 р. на 115 761 млн. грн. (на 18,5%), що, безумовно, - негативно вплинуло на загальний рівень інвестиційної привабливості держави на світовій арені. При цьому, якщо аналізувати дані обсягу капітальних інвестицій у розрізі регіонів України у період з 2010 по 2022 роки, - спостерігається суттєва територіальна диференціація.

Таким чином, сучасний стан моделі регіонального розвитку формує необхідність проведення детального глибинного аналізу обсягу капітальних інвестицій за регіонами України у 2022 році, враховуючи воєнні дії на території держави (рис. 2).

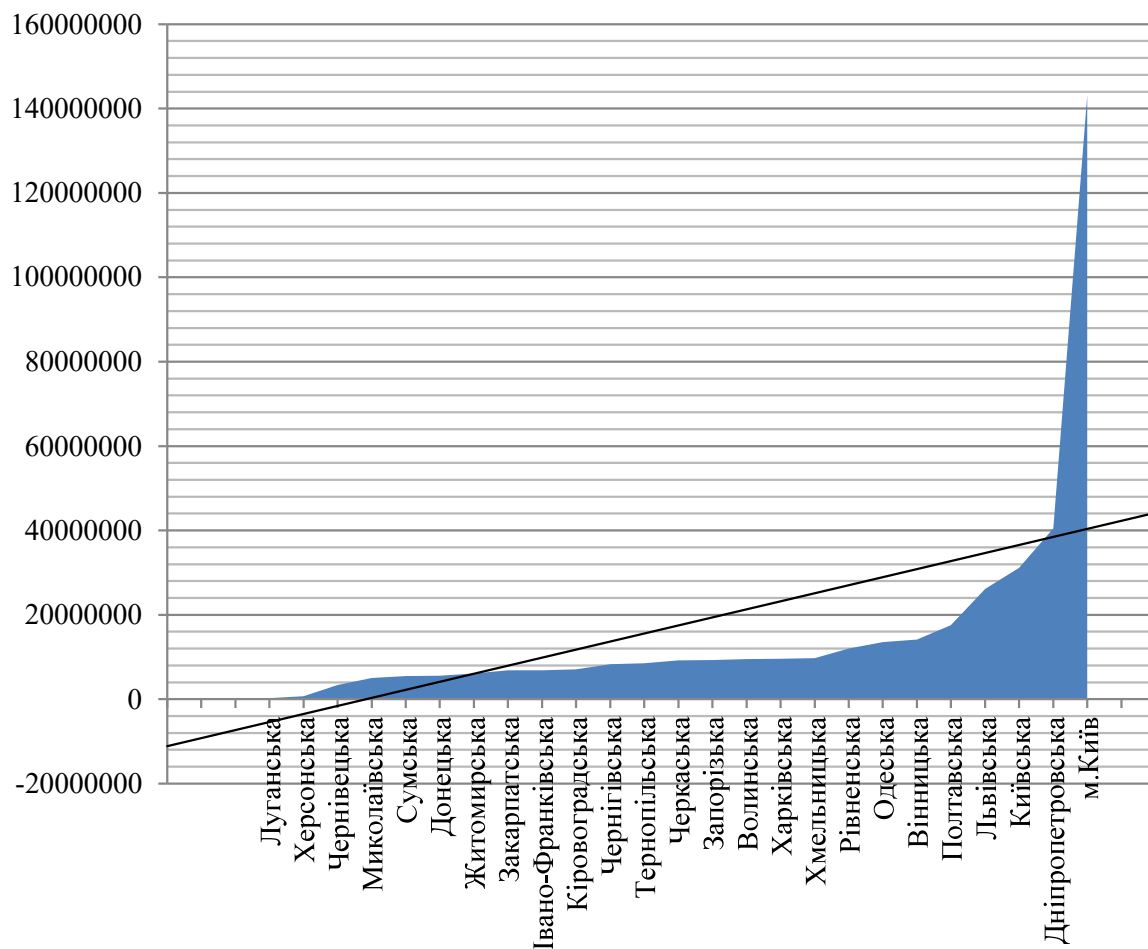

Рис. 2. Обсяг капітальних інвестицій за регіонами України у 2022 році, тис. грн. *

* Інформацію представлено не враховуючи частини територій, на яких ведуться (велися) бойові дії.

* проаналізовано та ілюстровано автором на підставі [10]

Показник обсягу капітальних інвестицій за регіонами України у 2022 році демонструє дещо диспропорційне розподілення інвестиційного капіталу, що свідчить про різновекторність формування інвестиційних пріоритетів у різних регіонах держави.

Крім того, відповідні диспропорційні розподілення інвестиційного капіталу формують проблематику втілення довгострокових інвестиційних проєктів на території держави, ускладнюючи можливість реалізації прогресивних інноваційних рішень щодо трансформаційних економічних перетворень, підвищення рівня конкурентоспроможності країни на світовій арені, забезпечення високих рейтингових показників економічних перетворень міжнародними рейтинговими агентствами та інституціями.

Проблематика забезпечення високого рівня інвестиційної привабливості регіонів України представлена на рис. 3.

В аспекті виявлених проблемних аспектів ефективного розвитку інвестиційної привабливості регіонів держави пріоритетною є необхідність забезпечення виключення диспропорційності в контексті розподілення інвестиційного капіталу як внутрішніх, так і зовнішніх інвесторів.

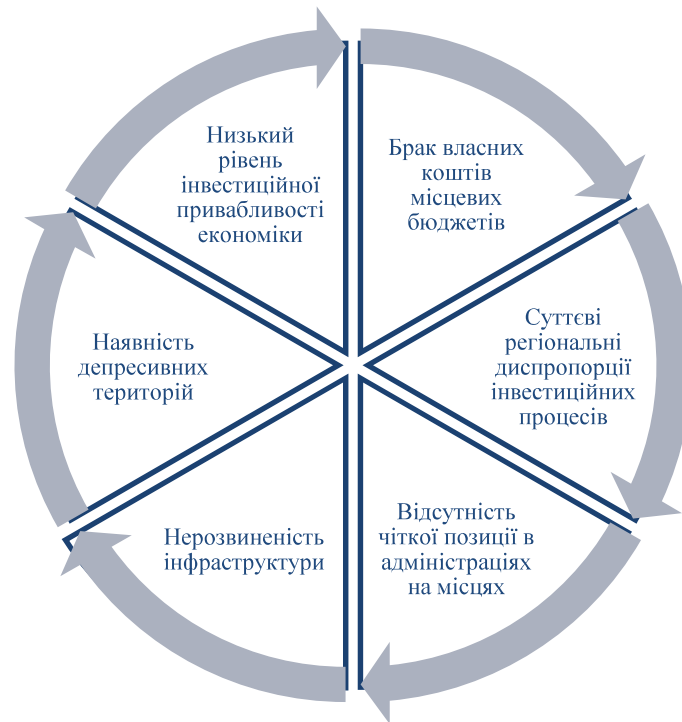

Рис. 3. Проблематика забезпечення високого рівня інвестиційної привабливості регіонів України*

** проаналізовано та ілюстровано автором на підставі [7, 8]*

Означене питання трансформується у потребу подолання диспропорційного розвитку, уникнення створення депресивних територій та формування комплексу заходів у напрямку залучення додаткового інвестиційного капіталу та підвищення рівня інвестиційної привабливості регіонів держави (рис. 4).

Таким чином, комплекс виявлених та сформованих заходів у напрямку залучення інвестиційного капіталу та підвищення рівня інвестиційної привабливості регіонів держави створює пріоритетні напрямки для прогресивного економічного розвитку, трансформаційних перетворень, підвищення рівня конкурентоспроможності економіки країни та реалізації потенційних економічних перетворень у довгостроковій перспективі.

КОМПЛЕКС ЗАХОДІВ У НАПРЯМКУ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КАПІТАЛУ ТА ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ РЕГІОНІВ

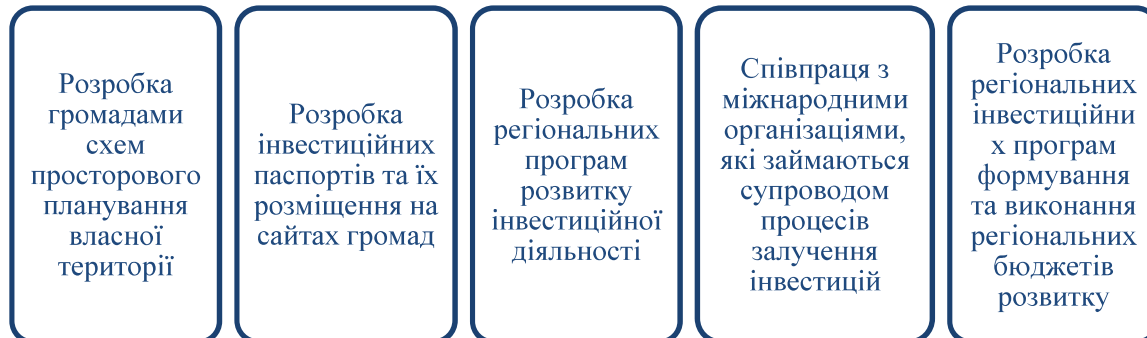

Рис. 4. Комплекс заходів у напрямку залучення інвестиційного капіталу та підвищення рівня інвестиційної привабливості регіонів*

* авторська розробка

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведене наукове дослідження формує висновки щодо диспропорційності розподілу інвестиційного капіталу між регіонами держави, що створює потенційні передумови для зниження або ускладнення забезпечення економічних перетворень та потенційних змін. У статті проаналізовано концептуальні основи щодо відповідних показників обсягу капітальних інвестиційних вкладень в економіку та прогресивний розвиток регіонів України у 2022 році, проаналізовано проблемні аспекти розвитку інвестиційної привабливості регіонів, сформовано потенційні складові заходів у напрямку залучення інвестиційного капіталу та підвищення рівня інвестиційної привабливості регіонів України.

Подальші наукові розвідки у означеній тематиці потребують створення та використання комплексного механізму забезпечення високого рівня інвестиційної привабливості регіонів держави у довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел

1. Бахур Н.В. Інструменти фінансового стимулювання розвитку регіонів та громад при децентралізації. *Ефективна економіка*: електрон. наук. фахове вид. 2020. Вип. 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8191> (дата звернення: 25.11.2023).
2. Головатюк В.М., Соловйов В.П. Проблеми поліпшення інноваційної сприятливості регіональних економік. *Регіональна економіка*. 2010. № 1. С. 89–98.
3. Данилишин Б.М., Корецький М.Х., Дацій О.І. Інвестиційна політика в Україні: монографія / за ред. Б.М. Данилишина. Донецьк: ЛТД, 2006. 292 с.
4. Двігун А.О. Диспропорції та структурні зміни в економіці регіонів України та їх вплив на розвиток регіонів. *Review of transport economics and management*: електрон. наук. фахове вид. 2019. Вип. 2(18). URL: <http://pte.diit.edu.ua/article/view/190589/191557> (дата звернення: 25.11.2023).
5. Шевченко О.В., Романова В.В., Жаліло Я.А. Децентралізація і формування політики регіонального розвитку в Україні : наук. доп. за наук. ред. д-ра екон. наук Я.А. Жаліла. Київ: НІСД, 2020. 153 с. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-09/decentralizatsiya-i-formuvannya-politykyregionalnogo-rozvytku-v-ukraini.pdf> (дата звернення: 25.11.2023).

6. Дослідження Європейської Бізнес Асоціації Індекс інвестиційної привабливості України: настрої інвесторів. URL: https://eba.com.ua/wp-content/uploads/2020/12/EBAInvestIndex_2H-2020.pdf (дата звернення: 25.11.2023).
7. Попадинець Н.М., Журавель Ю.В. Інвестиційно-інноваційний розвиток національної економіки на засадах діджиталізації та дизайн менеджменту. *Вісник Сумського національного аграрного університету*. 2019. Вип. 3 (81). С. 132–135. doi: <https://doi.org/10.32845/bsnau.2019.3.24>.
8. Аналіз соціально-економічного розвитку областей та міста Києва за 2022 рік (за даними Міністерства розвитку громад та територій України): URL: <https://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/derzhavna-rehional-napolityka/monitorynh/monitorynh-monitorynh/rejtingova-otsinkaregioniv/analizsoczialno-ekonomichnogo-rozvytku-oblastej-ta-mista-kyyeva-za-2021-rik> (дата звернення: 25.11.2023).
9. Савелко С.О. Формування державної політики інвестиційного розвитку регіону: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. наук з держ. упр.: 25.00.02. Київ, 2010. 22 с.
10. Сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 25.11.2023).

References

1. Bakhur, N.V. (2020). Instrumenty finansovoho stymuliuvannya rozvytku rehioniv ta hromad pry detsentralizatsii. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, issue 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8191> [in Ukrainian].
2. Holovatiuk, V.M., Soloviov, V.P. (2010). Problemy polipshennia innovatsiinoi spryiatlyvosti rehionalnykh ekonomik. *Rehionalna ekonomika – Regional economy*, 1, 89–98.
3. Danylyshyn, V.M. Koretskyi, M.Kh., Datsii, O.I. (2006). Investytsiina polityka v Ukraini. V.M. Danylyshyn. (Ed.). Donetsk: LTD [in Ukrainian].
4. Dvihun, A.O. (2019). Dysproportsii ta strukturni zminy v ekonomitsi rehioniv Ukrainy ta yikh vplyv na rozvytok rehioniv. *Review of transport economics and management – Review of transport economics and management*, issue 2 (18). URL: <http://pte.dit.edu.ua/article/view/190589/191557> [in Ukrainian].
5. Shevchenko, O.V., Romanova, V.V., Zhalilo, Ya.A. (2020). Detsentralizatsiia i formuvannia polityky rehionalnogo rozvytku v Ukraini: nauk. dop. [Decentralization and formation of regional development policy in Ukraine: scientific report]. Kyiv: NISD. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-09/decentralizatsiya-i-formuvannya-polityky-regionalnogo-rozvytku-vukraini.pdf> [in Ukrainian].
6. European Business Association study Investment attractiveness index of Ukraine: investor sentiment. URL: https://eba.com.ua/wp-content/uploads/2020/12/EBA-InvestIndex_2H-2020.pdf [in Ukrainian].
7. Popadynets, N.M., Zhuravel, Yu.V. (2019). Investytsiyno innovatsiynny rozvytok natsional'noyi ekonomiky na zasadakh didzhytalizatsiyi ta dyzayn-menedzhmentu [Investment and innovation development of the national economy on the basis of digitization and design management]. *Visnyk Sums'koho natsional'noho ahrarnoho universytetu – Bulletin of the Sumy National Agrarian University*, issue 3 (81), 132–135. doi: <https://doi.org/10.32845/bsnau.2019.3.24> [in Ukrainian].
8. Analiz sotsial'no-ekonomichnogo rozvytku oblastey ta mista Kyyeva za 2022 rik. Ministry of Development of Communities and Territories of Ukraine. URL: <http://surl.li/okxqp> [in Ukrainian].
9. Savelko, S.O. (2010). Formation of the state policy of investment development of the region. Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].
10. Website of the State Statistics Service of Ukraine. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].